

מהדורה למורה

הסרטון (קישור בלבד): <https://youtu.be/hdFzQ5R-9YY> · האתר האינטראקטיבי: <https://sigd-masa-shalem.sites.tab.bot>

מטרות

- להכיר את חג הסיגד: כ"ט בחשוון, 50 יום אחרי יום הכיפורים, חג של חידוש הברית ושל כיסופים לירושלים.
- להכיר בכבוד ובדיוק את סיפור המסע של יהודי אתיופיה דרך סודן ואת זיכרון הנספים.
- לפרש דימויים ומטפורות בשיר (מסע, חושך ואור, "כל סוף הוא התחלה").
- לחבר את השיר לערכים: כיסופים, אמונה, התמדה, זיכרון וקהילה – ולכלי חוסן: גש"ר מאח"ד, עש"ן ד"ק, מעש"ה.

מהלך שיעור (45 דקות)

זמן	שלב	מה עושים
5 דק'	פתיחה: ניבוי מן הכותרת	"מסע שלם" – בחירת מילים צפויות, ושאלה: מה זה מסע?
5 דק'	רקע קצר	קריאה משותפת של טקסט הרקע לפי הרמה. הנחיה רגישה לפני הצפייה.
6 דק'	צפייה מונחית	כרטיסי האזנה בזוגות/קבוצות, ואחריה בדיקת הניבוי.
12 דק'	עיבוד	פענוח דימויים + קולות ההורים (בחירה של אחד מהשניים).
12 דק'	יצירה	מפת המסע או מכתב מהמסע (לבחירת התלמידים).
5 דק'	סיכום	הדלקת נר בשביל הזיכרון + כרטיס יציאה.

הערות רגישות

- לפני הצפייה: מקדימים במשפט אחד שהשיר עוסק במסע שבו אנשים מתו בדרך, ושמותר להרגיש.
- תלמידים ממוצא אתיופי: לא מציבים אותם כ"מומחים" או כנציגי הקהילה ולא מבקשים מהם לספר. מזמינים בלבד – ומכבדים גם בחירה לשתוק. מומלץ לשוחח איתם (ואם אפשר עם

ההורים) לפני השיעור.

- ייתכן שבכיתה יש תלמידים שבני משפחתם נספו בדרך או שחוו אובדן אחר. מתאמים מראש עם היועצת, ונותנים אפשרות לצאת לרגע.
- מספרים את הסיפור כסיפור של אומץ, אמונה ונחישות – לא רק של סבל. נמנעים מהכללות ומסטריאוטיפים.
- מעגל השיתוף הוא רשות בלבד, עם זכות לוותר. לא מבקשים לשחק תפקיד של מוות או סבל.
- במכתב מהמסע אפשר לבחור תפקיד של תקווה (למשל ילד/ה שמחכה בירושלים).

תשובות – חט"ע

- מיון מבנה המסע: יציאה – יציאה מן הבית, פרידה מן המוכר; מבחן – מכשולים, רגע של ייאוש; הגעה – הגעה אל היעד, שינוי בזהות.
 - התאמה: אמא לביאה-מטפורה; לילות/אור-ניגוד; כל סוף הוא התחלה-פרדוקס; יום וליל-מריזם (ביטוי השלם דרך שני קצותיו).
 - מבנה: פזמון חוזר, שני בתים, קטע מעבר חוזר וסיום ("עוד מעט, עוד קצת").
 - כרטיס יציאה: מטפורה (אין מילת דימוי "כמו").
- כלי חוסן בשיעור: גש"ר מאח"ד (ערוצי התמודדות בשיר), עש"ן ד"ק ("גם אם נפלו הכוחות... אל תוותר" כדיבור עצמי), מעש"ה (ההורים כמגישי עזרה: "לצידי", "תמשיך").

יצרה: רות ראש בן ישי

שם:

כיתה:

תאריך:

חלק א' – לפני הצפייה

הסיגד (מגעז: סגידה, השתחוות) חל בכ"ט בחשוון, 50 יום אחרי יום הכיפורים – כמו שבועות שחל 50 יום אחרי פסח. במרכז טקס חידוש הברית, בהשראת מעמד האמנה בימי עזרא ונחמיה, ותפילה לשיבה לירושלים.

מאז 2008 הסיגד הוא חג ממלכתי בישראל, והטקס המרכזי מתקיים בירושלים, בטיילת ארמון הנציב המשקיפה אל העיר העתיקה.

בשנות ה-80 יצאו אלפים מבני ביתא ישראל ברגל מאתיופיה לסודן: שבועות של הליכה, ואחריהם חודשים ואף שנים במחנות פליטים. משם הגיעו לישראל, בין השאר במבצע משה (1984–1985). מבצע שלמה (1991) הביא מעל 14,000 עולים מאדיס אבבה בתוך כ-36 שעות.

כ-4,000 נספו בדרך ובמחנות. יום הזיכרון הממלכתי לזכרם מצוין בכ"ח באייר. השיר בסרטון הוא שיר זיכרון – אבל גם שיר של כוח, אמונה ותקווה.

ניבוי מן הכותרת: "מסע שלם". בחרו מילים צפויות, ונסחו השערה: מה הפוטנציאל הסמנטי של הכותרת (שלם / שלמות / שלום / ירושלים)?

גשם ○ סערה ○ תפילה ○ אבא ○ אמא ○ ירושלים ○ אור ○ אמונה ○ שמיים ○
לילה ○ ים ○ מסיבה ○ מדבר ○ פחד ○ כדור ○ תקווה

המסע כמוטיב תרבותי

המסע הוא אחד המוטיבים הוותיקים בספרות ובמסורת: יציאת מצרים, עליית לך-לך, שיבת ציון. במסע יש יציאה, מכשולים, מבחן ושיבה או הגעה – ובסופו הדמות כבר אינה אותה דמות. במסורת ישראל המסע לירושלים נושא משמעות של גאולה וכיסופים.

אילו סיפורי מסע מן המקורות או מן הספרות אתם מכירים? מה משותף להם?

"שלם" הוא גם שמה הקדום של ירושלים (בראשית יד, יח). איך הקשר הזה עשוי להעשיר את הכותרת?

חלק ב' – תוך כדי צפייה

האזנה פעילה ברמה ספרותית: כל צמד בוחר עדשה אחת, ומביא ציטוט קצר אחד כראיה. צפו בסרטון "מסע שלם" (המורה תקרין). סמנו ◦ ליד כל משימה שהשלמתם.

◦ עדשת המבנה: זהו פזמון, בתים וקטע מעבר. מה תפקיד החזרה על הפזמון?

◦ עדשת הניגודים: אתרו צמדי ניגודים בשיר.

◦ עדשת הקולות: מי מדבר אל מי? היכן קול ההורים והיכן קול הדובר?

◦ עדשת הזמן: מה קורה לתחושת הזמן בשיר?

חלק ג' – אחרי הצפייה

ניתוח לשון ציורית: זהו את האמצעי הספרותי, פרשו אותו, והסבירו את תרומתו למשמעות השיר כולו.

מקרה לניתוח

"מסע שלם – מלא מכשולים" (מתוך השיר בסרטון)
דו־משמעות בכותרת: הציעו שלוש קריאות של "שלם", וקשרו לרעיון הסיגד.

פריט	התאמה
אמא לביאה	_____
לילות חשוכים / האור	_____
כל סוף הוא התחלה	_____
יום וליל	_____

קולות ההורים

האב: תזכור · תמשיך אל תעצור · תרים את הראש · אל תביט לאחור
האם: אמא לביאה · יפה כמו השקיעה · לצידי בכל דרך

רצף הציוויים של האב: מה הוא מלמד על מצבו של הבן ועל תפקיד האב?

מפת המסע

תחנה	רגש	ערך	מחשבה שלי
כפר באתיופיה		כיסופים	
הדרך והמדבר		התמדה	
סודן – ההמתנה		זיכרון	
ירושלים		קהילה ואמונה	

 לוח הערכים – סמנו ◦ את הערך שהכי חשוב לכם

◦ כיסופים ◦ אמונה ◦ התמדה ◦ זיכרון ◦ קהילה

מכתב מהמסע

בחרו מי כותב/ת: דובר השיר, שנים אחרי ההגעה, כותב לאביו / צעיר/ה היום שכותב/ת לאחד מ"אלה שלא הגיעו" / קס/ית קהילה שכותב/ת דרשה קצרה לקראת הסיגד פתיחות: אבא, ביקשת שאזכור. אני זוכר/ת... · לא הכרתי אותך, ובכל זאת... · "כל סוף הוא התחלה", כתבתם – ואני...

מחסן מילים: זיכרון מחייב · תקומה · זהות · כיסופים · ברית · הנחלה · שבר · המשכיות

ברכה לירושלים 🏙️

בית חדש לשיר - "בית שלישי": 6-8 שורות, בקול הדור שלכם, שממשיך את המסע אחרי ההגעה.

----- גזרו כאן ----- ✂️

כרטיס יציאה - מסע שלם 📄

שם: _____ כיתה: _____

איזה אמצעי ספרותי בולט בצירוף "אמא לביאה"? ○ מטפורה ○ דימוי (עם "כמו") ○ האנשה ○ חריזה

משפט אחד: מה הקשר בין השיר לבין רעיון חידוש הברית בסיגד? _____

מה אני לוקח/ת מן השיעור הלאה? _____

איך אני מרגיש/ה: 😊 😊 😊 😊

יצרה: רות ראש בן ישי